

INTELLEKTUAL QOBILIYATNI RIVOJLANTIRISHDA MUSIQA TA'LIMINING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Qozoqboyeva Azizaxon Latip qizi

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

Musika ta'limi va san'at yo'nalishi 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur tezis-maqolada intellektual qobiliyat tushunchasining ilmiy-nazariy asoslari musiqa ta'limi bilan uzviy bog'liq holda tahlil qilinadi. Musika ta'limining o'quvchilarning tafakkuri, xotirasi, diqqat va ijodiy fikrlashini rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, intellektual rivojlanishni baholashda an'anaviy yondashuvlarning cheklangan jihatlari tanqidiy tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: intellektual qobiliyat, musiqa ta'limi, tafakkur, ijodiy fikrlash, bilish jarayoni, pedagogik texnologiya

Bugungi globallashtirish sharoitida shaxsning intellektual rivojlanishi ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, san'at va musiqa ta'limi o'quvchilarning nafaqat estetik didini, balki ularning bilish jarayonlari va tafakkurini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bois intellektual qobiliyat tushunchasini musiqa ta'limi bilan bog'liq holda o'rganish dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

Intellektual qobiliyat shaxsning bilish faoliyatini amalga oshirish, axborotni tahlil qilish, umumlashtirish va muammoli vaziyatlarga moslashish qobiliyatini ifodalaydi. Psixologik tadqiqotlarda intellekt tafakkur, xotira, diqqat va tasavvur jarayonlari bilan chambarchas bog'liq holda talqin qilinadi.

L.S. Vygotskiy ta'limni intellektual rivojlanishning yetakchi omili sifatida baholagan bo'lsa, J. Piaje intellektni faoliyat jarayonida shakllanuvchi tizim deb hisoblaydi. Ushbu yondashuvlar intellektual qobiliyatni rivojlantirishda ta'lim muhitining hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi.

Musika ta'limining intellektual rivojlanishga ta'siri

Musika ta'limi o'quvchilarning bilish jarayonlarini kompleks tarzda rivojlantiradi. Musiqiy idrok, ritmni his etish, ohangni eslab qolish va ijro etish jarayonlari xotira, diqqat va analitik tafakkurning faollashuviga olib keladi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqa bilan muntazam shug'ullangan o'quvchilarda:

- mantiqiy va ijodiy fikrlash darajasi oshadi;
- eshitish xotirasi rivojlanadi;
- muammoli vaziyatlarga moslashish tezlashadi;

- emotsional-intellektual barqarorlik shakllanadi.

Biroq amaliyotda musiqa ta'limining ushbu imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmayapti. Ko'pincha musiqa fani faqat ijrochilik bilan cheklanib, uning intellektual rivojlantiruvchi potentsiali e'tibordan chetda qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, intellektual qobiliyat shaxsning bilish faoliyatini belgilovchi muhim psixologik ko'rsatkich bo'lib, u musiqa ta'limi orqali samarali rivojlantirilishi mumkin. Musiqa ta'limini intellektual rivojlanishga yo'naltirilgan pedagogik vosita sifatida tashkil etish zamonaviy ta'limning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Vygotskiy L.S. Tafakkur va nutq. – Toshkent: O'qituvchi, 1995.
2. Piaje J. Intellect psixologiyasi. – Moskva: Pedagogika, 1981.
3. Gardner H. Multiple Intelligences: The Theory in Practice. – New York: Basic Books, 1993.
4. Rubinshteyn S.L. Umumiy psixologiya asoslari. – Moskva: Pedagogika, 1989.
5. Gordon E. Learning Sequences in Music. – Chicago: GIA Publications, 2012.